

**Recenzja pracy doktorskiej mgr Anny Podolak pt. *Kryzysy emocjonalne przyczyną
destrukcji unifikacyjnej i prokreacyjnej funkcji małżeństwa w świetle literatury przedmiotu*
(Kraków 2021, ss. 211), napisanej pod kierunkiem
ks. prof. dra hab. Tadeusza Borutki**

1. Uwagi ogólne

Sobór Watykański II w Konstytucji *Gaudium et spes*, podkreślając znaczenie instytucji małżeństwa i rodziny, wskazuje, że w świecie współczesnym pojawiają się różne poglądy i postawy wielu osób ujawniające niedostateczną świadomość tego, jakie znaczenie dla funkcjonowania wspólnot (narodowych i kościelnych) ma rodzina (KDK, nr 47-48). Ojcowie Soboru stwierdzają, iż właściwe pojmowanie tych instytucji pomaga w osiągnięciu celów osobistych i wspólnotowych. Okazuje się, że niektóre zniekształcenia w kwestii pojmowania małżeństwa i rodziny trwają nadal, a nawet przybierają na sile. W tym kontekście temat podjęty w pracy doktorskiej p. mgr Anny Podolak jest bardzo aktualny. Przedstawia kryzysy emocjonalne jako przyczyny destrukcji unifikacyjnej i prokreacyjnej funkcji małżeństwa i rodziny – w niezwykle szerokim kontekście pedagogicznym, psychologicznym, socjologicznym oraz teologicznym. Recenzowana rozprawa doktorska mieści się zatem z powodzeniem w ramach wyodrębnionej kategorii nauk społecznych.

2. Temat rozprawy i cel rozprawy

Temat rozprawy wydaje się interesujący, a jego wnikliwe opracowanie może okazać się przydatne w opracowywaniu działań na rzecz rodziny przez instytucje do tego powołane. Zbadanie, w jaki sposób i w jakim stopniu kryzysy emocjonalne wpływają na unifikacyjną i prokreacyjną funkcję rodziny to zadanie bez wątpienia trudne, ale mogące przynieść bardzo pożądane owoce.

Autorka pisze, że „głównym celem pracy doktorskiej jest refleksyjne rozpatrzenie wskazanych tematów na drodze do zażegnania emocjonalnych problemów w rodzinie poprzez poznanie istoty, funkcji rodziny i małżeństwa przez pryzmat istniejących kryzysów emocjonalnych i innych trudności społecznych w dobie XXI wieku” (s. 13-14). Tak sformułowany cel pracy został w przypisie powiązany z pracą Tomasza Szlendaka „Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie” (wyd. z 2010 r.). Autor tego opracowania w najdłuższym spośród rozdziałów („Rodzina współczesna” – wyd. z 2012 r.)

omawia m.in. cztery sposoby interpretacji „kryzysu rodziny”: interpretację funkcjonalistyczną („fundamentalizm familocentryczny”), interpretację konserwatywną, interpretację liberalną oraz interpretację feministyczną (w dwóch odmianach: feminizmu liberalnego i feminizmu radykalnego). W tej samej pracy znajdujemy także omówienie tradycyjnych funkcji pełnionych przez rodzinę. Tomasz Szlendak pisze, że „tradycyjnie socjologowie wymieniają dziesięć funkcji pełnionych przez rodzinę” i wylicza te funkcje: reprodukcyjną, socjalizacyjną, opiekuńczą, emocjonalną, seksualną, ekonomiczną, stratyfikacyjną, identyfikacyjną, integracyjno-kontrolną oraz rekreacyjno-towarzyską. Autorka rozprawy zamieszcza w tytule dwie funkcje: prokreacyjną (którą można utożsamić z reprodukcyjną) oraz unifikacyjną, której dotyczy III rozdział pracy („Wpływ kryzysów emocjonalnych na zaburzenie unifikacyjnej funkcji rodziny”). Nie znajdujemy w tym rozdziale precyzyjnej definicji „unifikacyjnej funkcji rodziny”, a rozważania tam zawarte koncentrują się na budowaniu więzi w rodzinie oraz funkcji socjalizacyjnej. Pojawiają się tu także elementy innych klasycznych funkcji rodziny.

3. Metody badawcze

Przy analizie tej istotnej i trudnej zarazem problematyki Autorka posługuje się takimi metodami badawczymi, które można uznać za trafnie dobrane do tematu oraz charakteru rozprawy. W pierwszej kolejności wymienić należy rozważania o charakterze historyczno-porównawczym. Zastosowano tę metodę głównie przy opisie (analizie) przyczyn zaburzeń emocjonalnych w życiu współczesnego człowieka, stresów zawodowych, burzenia stałych punktów odniesień i systemów wartości itd.

Doktorantka wykorzystała w swojej rozprawie także metodę jakościową oraz ilościową, co jest całkowicie uzasadnione ze względu na jej zakres tematyczny. Metoda ta znajduje szerokie zastosowanie przy interpretacji zróżnicowanego materiału empirycznego. Dotyczy to zwłaszcza fragmentów piątego rozdziału, ale nie tylko.

4. Ocena wykorzystanych źródeł i literatury

Bibliografia została podzielona na trzy części: „Nauczanie Kościoła” (łącznie 33 pozycje), „Literaturę” (192 pozycje) oraz „Publikacje internetowe” (łącznie 21 pozycji). Chyba lepiej by było utworzyć część zatytułowaną „Źródła” i tam zamieścić m.in. „Nauczania Kościoła”, ale nie tylko. Znalazłyby tam miejsce również materiały

zakwalifikowane przez Autorkę do „Literatury”, a „literaturą” de facto niebędące (np. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, *Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego z 19 sierpnia 1994 r.* czy *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z 9 czerwca 2011 r.*). Stosunkowo liczny zestaw źródeł i literatury upoważniają wszakże do podkreślenia rzetelności warsztatu p. Anny Podolak.

5. Struktura rozprawy

Konstrukcja pracy obejmuje pięć rozdziałów: najczęstsze przyczyny zaburzeń emocjonalnych, w tym urojenia ambicjonalne, kompleks niedowartościowania oraz brak ascetycznych akomodacyjnych zdolności (rozdział I), aktualna presja cywilizacyjna na emocjonalny kształt życia rodzinnego i małżeńskiego, w tym zagrożenia życia od poczęcia aż do naturalnej śmierci oraz pośpiech cywilizacyjny i różnego rodzaju stresy (rozdział II), znaczenie kryzysów emocjonalnych w kontekście zaburzeń unifikacyjnej funkcji rodziny, w tym brak sympatii i empatii związany z egoistycznym stylem życia, zachwianie stabilizacji emocjonalnej wynikające z zaniedbań i złych wzorców środowiskowych oraz różnorodne formy agresji (rozdział III), zaburzenia emocjonalne i ich konsekwencje prokreacyjne, w tym niedojrzałość emocjonalna do podjęcia rodzicielstwa, niedostateczne emocjonalne predyspozycje wychowawcze oraz przemoc w stosunku do dzieci i współmałżonka czy partnera (rozdział IV), inicjatywy Kościoła i państwa w przezwyciężaniu kryzysów emocjonalnych, w tym zakorzenienie wspólnotowe, terapia dla rodzin zaburzeniami emocjonalnymi, pomoc rodzinom w zakresie realizacji unifikacyjnych i prokreacyjnych funkcji rodziny (rozdział V). Do planu rozprawy weszły nadto wstęp (brakuje w nim klasycznego rozpracowania tematu, np. scharakteryzowania źródeł i literatury oraz odpowiedzi na pytanie: co zdecydowało o takim, a nie innym doborze publikacji), zakończenie, wykaz skrótów, aneks oraz bibliografia rozprawy. Tak rozpracowany temat obejmuje wiele problemów.

6. Propozycje szczegółowe i dyskusyjne

Do propozycji szczegółowych i dyskusyjnych na temat pracy p. mgr Anny Podolak należałoby włączyć opinię, że rozprawa powinna być poddana zabiegom korektorskim i redakcyjnym. Wynika to z faktu, że znajdujemy tu liczne niedoskonałości i uchybienia językowe (brak wyrazu, niewłaściwa litera lub brak litery, błędy interpunkcyjne, składniowe, frazeologiczne itp. błędy językowe). Przykład zdania ze streszczenia: „Niniejsza praca została

poświęcona zagadnieniu kryzysu emocjonalnego jako przyczyny (brak wyrazu „destrukcji” zmienia sens zdania – W.G.) unifikacyjnej i prokreacyjnej funkcji małżeństwa”.

Inny przykład: „Głównym celem niniejszej rozprawy doktorskiej jest więc omówienie podstawowych przyczyn zaburzeń emocjonalnych, a także dostrzeżenie ich wpływu na zaburzenia emocjonalne w aspekcie unifikacyjnym i prokreacyjnym małżonków” (podkreślenie – W.G.). Można to odczytać jako „badanie wpływu zaburzeń emocjonalnych na zaburzenia emocjonalne” albo „badanie wpływu przyczyn zaburzeń emocjonalnych na zaburzenia emocjonalne”. Inny przykład: „Niedostatecznie emocjonalne predyspozycje wychowawcze...” (podkreślenie WG). Kolejny: „Państwo podejmuje działania pomocowe w stosunku do rodziny dotkniętych sytuacjami kryzysowymi (podkreślenie – W.G.). Obejmuje ona między innymi możliwość objęcia wspólnoty rodzinnej oddziaływaniami terapeutycznymi, w celu zachowania jej jedności” (podkreślenie – W.G.). Kolejny przykład: „Kryzys wymaga na nas dokonanie modyfikacji” (podkreślenie – W.G.). Przykład uchybienia stylistycznego w pracy naukowej: „brak rozmowy z drugą połówką”.

Inną słabością pracy wydaje się być wplatanie w tok dyskursu sformułowań o takim poziomie ogólności, że można by zaliczyć je wręcz do kategorii truizmów czy banałów, np. „Cywilizacja niesie ze sobą pozytywne i negatywne skutki dla każdego człowieka”, „Umiejętność odnalezienia się w kryzysie jest bardzo ważna, ponieważ pozwala podjąć dobrą decyzję o tym, jak najlepiej rozwiązać trudną sytuację”, „Można dokonać stwierdzenia, że w każdej rodzinie występują problemy mniejsze lub większe”, „Żyjemy w trudnych czasach”. To jednak tylko uwagi o charakterze technicznym, nieodnoszące się do meritum rozprawy.

7. Konkluzja

W podsumowaniu należy stwierdzić, że Autorka wzięła na swój warsztat naukowy problem ważny, bardzo aktualny i dotąd mało przepracowany. Myśli przewodnie i zasadnicze wątki prowadzone są konsekwentnie przez wszystkie rozdziały pracy, a końcowy rezultat włożonego wysiłku badawczego określić można niewątpliwie jako satysfakcjonujący. Należy poza tym podkreślić, że zarówno sposób ujęcia analizowanej w treści rozprawy problematyki, jak też uzyskane rezultaty końcowe świadczą o bardzo dobrym opanowaniu przez doktorantkę warsztatu naukowego oraz predestynują ją do prowadzenia dalszej pracy badawczej.

Biorąc pod uwagę wszystkie przytoczone wyżej uwagi, mogę z pełnym przekonaniem stwierdzić, że przedłożona mi do zrecenzowania rozprawa doktorska p. Anny Podolak stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i tym samym odpowiada warunkom

określonym w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zm.).
Wnioskuje wobec tego o przyjęcie tej rozprawy oraz dopuszczenie p. mgr Anny Podolak do dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

Ełk, dnia 25 października 2021 r.

Ks. prof. dr hab. Wojciech Guzewicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Filia w Ełku